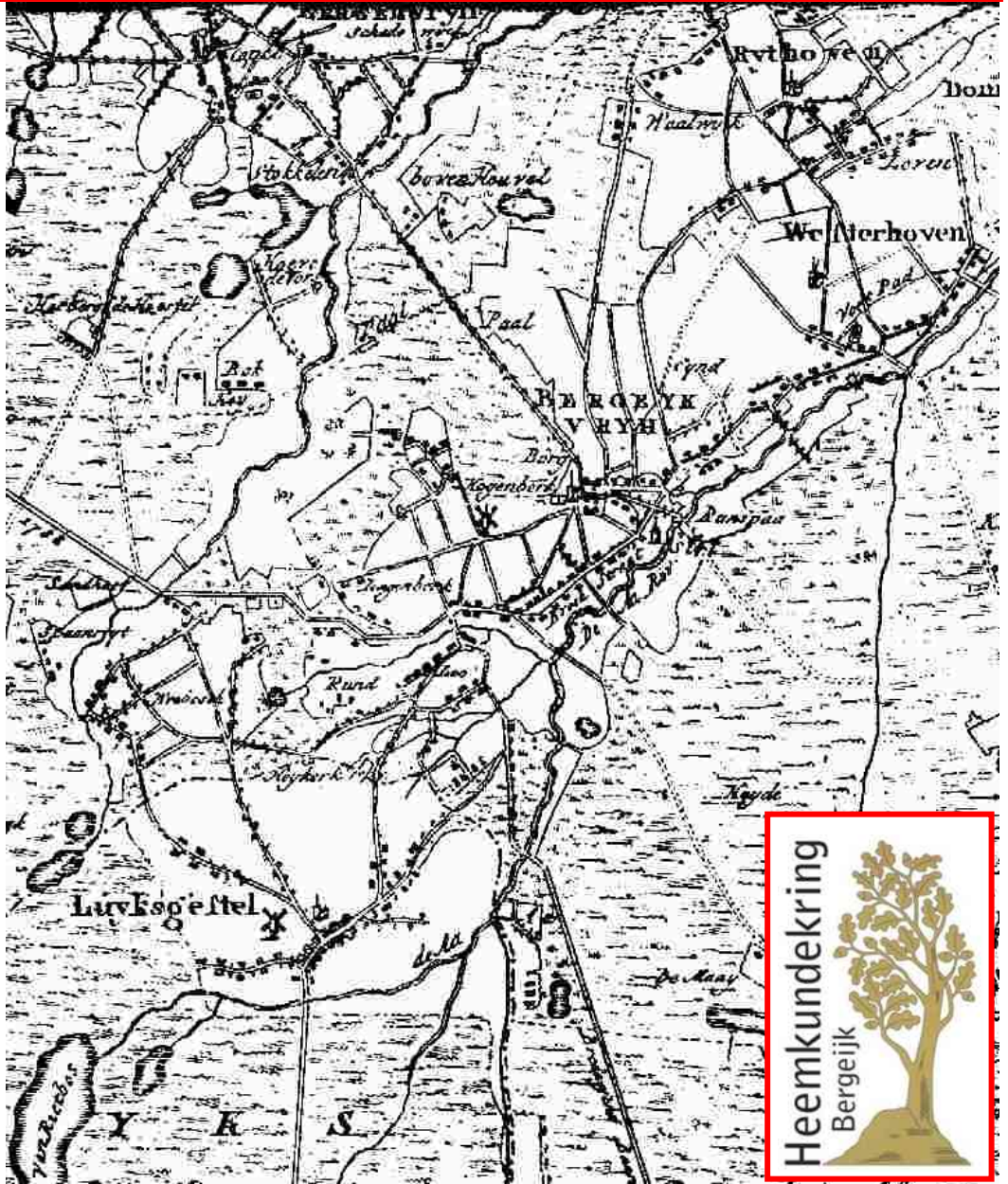

DE KEERSOPPER

Jaargang 14

Nr. 56

december 2019

DE KEERSOPPER

NR 56 december 2019

‘LOSSE EINDJES’

Nu het memorabele jaar 2019 zich naar zijn einde rept, beijvert onze redactie zich om een paar stevige punten op al even stevige i's te zetten. Er zijn nog wat ‘losse eindjes’ die aan elkaar moeten worden geknoopt. Bijvoorbeeld met betrekking tot de promotie van Bergeijk tot stad. Het feest is gevierd, maar de vragen zijn gebleven. Vragen met betrekking tot de motieven die de legendarische Karel de Stoute ertoe brachten uitgerekend Bergeijk stadsrechten te verlenen. Waarom en waartoe? Ondergetekende, eindredacteur van dit veelgelezen blad, heeft zich aan een beschouwing daaromtrent gewaagd en daarbij vastgesteld dat Bergeijk als stad-in-spe weinig of niets had bij te zetten. En dat het daarom ook eigenlijk geen verbazing hoeft te wekken dat de burgerij van Bergeijk er koud noch warm van werd. Conclusie: “De gezagsdragers dronken een glas, deden een plas en lieten de zaak zoals zij was.”

Ook de viering van 75 jaar bevrijding kan nog wel enige verhelderende teksten gebruiken. Zij worden geleverd door ons immer waakzame redactielid Ad Tilborghs. De herdenking van de bevrijding concentreerde zich onder meer op de gebeurtenissen in en om de Hofkerk waar, zoals we enige tijd geleden al leerden uit het relaas van Johan Biemans, twintig onderduikers een veilig heenkomen vonden. Ad Tilborghs richt het vizier nu op het buitengebied, waar verbazend veel boeren vogelvrij verklaarde onderduikers voor de bezetter verborgen hielden. Aan moed en dapperheid geen gebrek. Met gevaar voor eigen leven, zoals ook blijkt uit het voortreffelijke boek over de Eerselse boeren Janus en Jan Hoeks, dat eind vorige maand onder auspiciën van onze collega's in Eersel het licht zag.

In een tweede artikel maakt Ad Tilborghs duidelijk dat kort na de bevrijding in Bergeijk bepaald niet alles *pais en vree* was. Een *ad interim* benoemde burgemeester, drs. Frans Verhagen, werd door voormalige verzetslieden op de korrel genomen en tot de aftocht gedwongen omdat zij meenden te weten, dat hij zich als ambtenaar in Geldrop aan collaboratie had schuldig gemaakt. Een verdenking die, naar later bleek, niet boven twijfel verheven was. Zoals wel vaker, was in oorlogstijd lang niet alles wat het geleken had.

De nestor van onze redactie, Jaap Bussing, dook in zijn welvoorziene archieven en kwam boven met een brandbrief uit 1930. Daarin luidde de pas benoemde burgemeester J.H.M. Klardie de noodklok over de treurige toestand waarin de Bergeijkse brandbeveiliging verkeerde. Ook de wetshandhaving liet ernstig te wensen over. Zij was toevertrouwd aan één veldwachter die zo weinig verdiende dat hij als boerenknecht bij moest beunen. Met als gevolg dat stropers en andere wetsovertreders vrij spel hadden.

Er is dus weinig nieuws onder de zon. Wat onze redactie er niet van weerhoudt u zoals gewoonlijk veel leesplezier te wensen.

Cas van Houtert (eindredacteur)

HET FEEST WAS MOOI; DE VRAGEN BLEVEN

Een Bourgondische maaltijd en Breugeliaanse kinderspelen zijn het niet geworden; desondanks zijn er goede redenen om met voldoening op de festiviteiten van 2019 terug te kijken. Twee geslaagde exposities, een openluchtspel in Luyksgestel (!) en *last but not least* een boek waar met Bergeijk vergelijkbare steden jaloers op kunnen zijn. Wat niet volledig gelukt is, is de burgerij van Bergeijk te doordringen van het bijzondere feit dat zij niet in een dorp maar in een stad woonachtig zijn. De plattelanders zijn geen stedelingen geworden (En geef ze eens ongelijk!). Zelfs bij de presentatie van ons boek *Stad zonder muren* versprak onze wethouder van cultuur Stef Luijten zich nog door Bergeijk 'ons dorp' te noemen. Wat mij het genoeg en opleverde hem stante pede te corrigeren.

De vragen, waarmee wij vanaf den beginne min of meer hebben geworsteld, zijn gebleven. Vraag 1: wat heeft hertog Karel de Stoute van Bourgondië ertoe gebracht uitgerekend het nederige Bergeijk tot stad te promoveren? Vraag 2: waarom heeft het toenmalige stadsbestuur geen enkele poging gedaan de bij die promotie behorende rechten en plichten te verzilveren? Een poging in deze kwesties het laatste woord te spreken zal naar mijn stellige overtuiging ‘eeuwig en altijd’ te hoog zijn gegrepen. Niettemin is het verleidelijk er, aan het eind van dit mooie jaar, nog even bij stil te staan. Al is het maar om uiteindelijk met recht en reden te kunnen concluderen dat er werkelijk geen touw aan vast is te knopen.

De gewoonte steden te stichten is in vorstelijke kringen bij wijze van spreken van alle tijden. Al in de oudheid zijn er illustere voorbeelden. Neem Alexander de Grote. Bij zijn onstuitbare verovering van het Perzische Rijk strooide hij met gulle hand hagelnieuwe steden uit. Hij deed ze – een interessant detail – meestal zijn eigen naam cadeau. Sommige daarvan hebben hem al drie-en-twintig eeuwen overleefd. Een probaat middel voor zelfverheerlijking dus. Maar er was meer: zijn steden dienden stuk voor stuk een strategisch doel en hebben dat eeuwenlang gediend, zij het telkens onder van naam en aanzien veranderende heren. Ook waren zij geschikt om Alexanders oudgedienden een mooie oude dag te bezorgen. Alexander heeft ook wel steden afgebroken. Het onschatbare Persepolis bijvoorbeeld dat hij eerst leegroofde (duizenden lastdieren waren nodig om de oorlogsbuit naar zijn vaderland Macedonië te transporteren) en vervolgens plat brandde. Ook dat voorbeeld zou geregeld navolging krijgen.

Ook de Romeinen stichtten in hun wingewesten voortdurend nieuwe steden. Die begonnen hun carrière als legerkamp (langs de Rijn en andere grensrivieren) en bloeiden op tot magnifieke woonoorden als Aken, Keulen, Trier, Mainz, Worms, Speyer, Stuttgart, Neurenberg en Regensburg. Ze hadden gemeen dat ze om strategisch opzicht van groot belang waren en, dankzij hun ligging aan rivieren en handelswegen, een florissante toekomst tegemoet gingen. De Germanen daarentegen, die van

oudsher de bosrijke gebieden in de noordelijke helft van Duitsland bevolkten, deden daar niet aan mee. Van de historicus Tacitus, die een aardig boekje over hen schreef, weten wij dat ze een hekel aan steden hadden. Ze hadden liever Lebensraum. En ze haatten vorsten. Ze waren baas in eigen bos.

De middeleeuwse vorsten stichtten nieuwe steden alsof het lopende bandwerk was. Om in het ons vertrouwde deel van Europa te blijven: Brugge, Gent, Brussel, Kortrijk, Leuven, Mechelen Doornik, Antwerpen, Namen en Luik. Allemaal kippen met gouden eieren. Dankzij het recht om hun rijkdom via belastingen af te romen, konden graven, hertogen en koningen elkaar uit alle macht het leven zuur maken. Handel en rijkdom waren interessanter geworden dan het strategisch belang. Hoewel: in het heersende machtsdenken speelden strategische overwegingen toch ook nog altijd een hoofdrol.

In dit milieu en in dit soort praktijken waren de Bourgondische hertogen onverbiddelijke uitblinkers. En Karel de Stoute, die als hertog geen lang maar wel heftig leven beschoren was, blies zijn partijtje mee. Een praalhans en een heethoofd. Al bij zijn ‘blijde incomste’ in Gent moesten sterke mannen hem er van weerhouden hoogstpersoonlijk een groep ontevreden demonstranten te lijf te gaan. Toen kort daarna in Luik een

opstand tegen zijn prille gezag uitbrak, gaf hij zijn leger opdracht de stad in een rokende puinhoop te veranderen. Wat meer dan vijfduizend Luikenaren het leven kostte. Op zijn conduitestaat

prijkte ook al de totale vernietiging van Dinant, in het kader waarvan hij honderden burgers met de handen op de rug gebonden in de Maas liet gooien. Waarna hij de stad letterlijk met de grond gelijk maakte en met een dikke laag zout liet afdekken opdat er nooit meer enig leven zou kunnen gedijen.

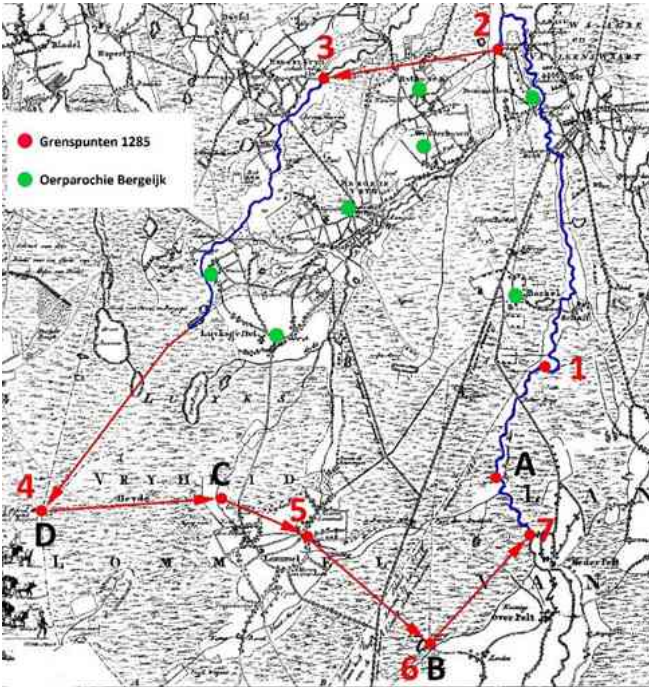
Niet onvoorstelbaar is dat een pas begonnen vorst, die op deze manier de wereld heeft getart, ook wel eens de behoefte voelt op een positieve manier in beeld te komen. Bij voorbeeld door een stad te stichten. Zoals tal van voorgangers hem hadden voorgedaan. En dan bij voorkeur in een regio waar de echo van zijn gewelddadig optreden luid en duidelijk hoor- en voelbaar was geweest. Niet uitgesloten is dat hier de sleutel moet worden gezocht van het gebaar dat Karel de Stoute maakte naar het nederige Bergeijk.

In navolging van Karel richten wij nu het vizier op het noordelijke deel van het hertogdom Brabant. Daar was voor een nieuwe stad nog ruimte te over. Zij het dat er ook al verscheidene veel oudere steden tot ontplooiing waren gekomen. Eindhoven bijvoorbeeld, dat in 1203 door hertog Hendrik I van Brabant gesticht en in 1232 tot stad gepromoveerd was. Omdat het gunstig gelegen was op het kruispunt van wegen tussen Den Bosch en Luik en

goede verbindingen had met Turnhout en Antwerpen. En Den Bosch, dat begonnen was als hertogelijk jachthuis, al in 1184 tot stad werd verheven en dankzij een strategische ligging, de nabijheid van bevaarbare rivieren en de aanwezigheid van kerken en kloosters veel aanzien en welstand genoot. En de tweeling Roermond en Venlo, respectievelijk in 1232 en 1343 tot stad verheven. Aan de westelijke frank van Brabant vinden we Breda, de hoofdstad van de Baronie, die weliswaar geen stad was maar zich wel voor

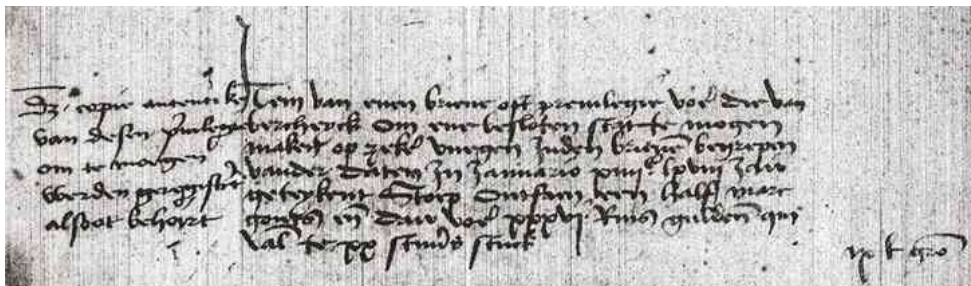
goed geld had voorzien van alle privileges die bij een stedelijk bestaan hoorden. Naast Bergen op Zoom, belangrijk als bastion tegen Zeeland en Holland, dat al in het begin van de dertiende eeuw tot stad was verheven. Zij allen hadden gemeen dat zij over aanzienlijke mogelijkheden op het gebied van handel en nijverheid beschikten en ook in strategisch opzicht hun mannetje stonden.

En Bergeijk? Wat had Bergeijk te bieden? Bergeijk zal rond het jaar 1469 naar schatting ongeveer tweeduizend inwoners hebben geteld. Wat niet gering was, want tweemaal zoveel als de stad Eindhoven. Bergeijk was niet arm maar welgesteld, wat blijkt uit het feit dat er een goed gebouwde stenen kerk stond met een kloeke toren en

daarin een kostbare klok, de Katherina. Bergeijk had ook een kasteel, maar de betekenis daarvan was gering. Een bescheiden bestuurscentrum, groot genoeg om de hertogelijke schout en de familie Bac te huisvesten, maar als strategische sterkte te verwaarlozen. Toen Bergeijk een eeuw later, tijdens de Tachtigharige Oorlog, onverwachts tussen hamer en aambeeld kwam te liggen, moest veel mansvolk worden gemobiliseerd om wallen op te werpen en weergangen in te richten. Voorheen was de noodzaak daartoe nooit gebleken. Er is – en dat is veel zeggend – om ‘ons kasteel’ nooit echt

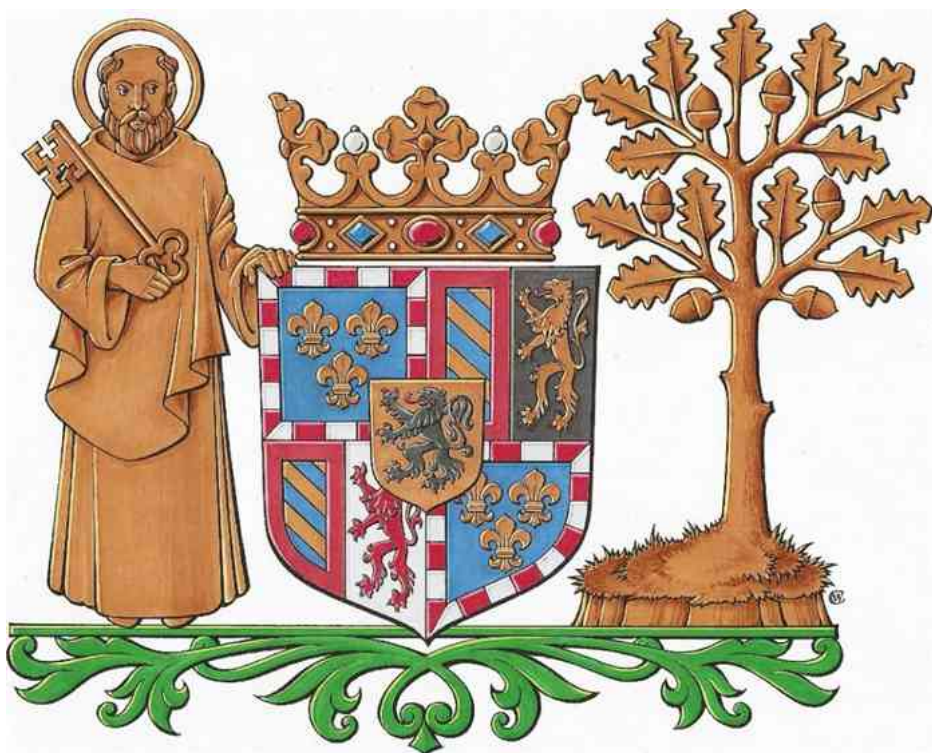
gevochten. Er was wel recht gesproken, maar sinds Filips de Goede de rechtspraak in hoofdzaak aan Eersel had toevertrouwd, stelde dat ook niet veel meer voor. Typerend is dat de Bergeijkenaren hun recht liever in Luik dan in Eersel gingen zoeken. Totdat Luik van de aardbodem was verdwenen.

Zeker, ook Bergeijk lag aan een rivier. Maar die voerde zo weinig water aan dat er kunstgrepen moesten worden toegepast om een watermolen draaiende te houden. Geen scheepvaart dus. Trouwens ook het wegennet dat Bergeijk met alle genoemde steden verbond, was niet van dien aard dat er macht en welvaart op viel te bouwen. Waarom dan toch die promotie tot stad? In zijn voortreffelijke artikel voor ‘Bergeijk, Stad zonder muren’ oppert Daniël Vangheluwe dat de hertog zozeer met de recente (door zijn vader getroffen) regelingen op het gebied van de rechtspraak was ingenomen, dat hij Bergeijk ervoor wilde belonen. Zou kunnen. Karel de Stoute was inderdaad intensief bezig met verbetering van de rechtspraak. Maar zijn bemoeienis ging toch vooral uit naar de Grote Raad van Mechelen, als tegenwicht tegen soortgelijke voorzieningen in het Franse koninkrijk. Dat was van een heel ander niveau. Het is zeer de vraag of Karel ooit in Bergeijk is geweest. Waarschijnlijker is dat hij het dorp alleen kende van horen zeggen. Opmerkelijk is ook dat de hertog, die toch al zijn daden en handelingen met de zorgvuldigheid van een boekhouder voor het nageslacht vast liet leggen, over zijn omgang met Bergeijk geen aantekeningen maakte. Al hoeven we niet uit te sluiten dat er wat dat betreft ooit nog iets wordt gevonden.

Laatste vraag: Hoe heeft Bergeijk gereageerd op de onverwachte en ongevraagde promotie? Als er al gereageerd is, dan is dat vooral binnenkamers gebeurd. Er zijn althans, voor zover bekend, geen berichten over manifestaties van dankbaarheid of opgetogen vlagvertoon overgeleverd. Geen Bourgondische maaltijd, geen Breugeliaanse kinderspelen en geen Karel de Stouteplein. De gezagsdragers dronken een glas, deden een plas en lieten de zaak zoals zij was. Ze hadden er geen behoefte aan. Zij verschansten zich achter een muur van zelfgenoegzaamheid. Het enige dat bleef en tot in lengte van eeuwen in ere werd gehouden, was het stadswapen, met in het hart daarvan het kostelijke schild van Karel de Stoute. Inderdaad een kleinood om trots en zuinig op te zijn.

Cas van Houtert

BERGEIJK TELDE VERBAZEND VEEL ONDERDUIKERS

Vrijwel direct na de bevrijding van Bergeijk werden organisaties opgericht die zich gingen bekommeren om de onderduikers. Die onderduikers waren vooral personen die tijdens de bezetting werden gezocht omdat ze weigerden naar het pijpen van de bezetters te dansen. Bijvoorbeeld - en dat waren de meesten – doordat ze niet reageerden op de oproep zich te melden voor de *Arbeitseinsatz*, die hen dwong in Duitsland te gaan werken in de oorlogsindustrie. De bezetters hanteerden het beginsel ‘niet goedschiks dan kwaadschiks’. Veel Bergeijkse sigarenmakers raakten in de loop van de oorlog werkloos en werden om die reden opgeroepen. Deze mensen zochten een schuilplaats waar ze buiten het zicht van de bezetter konden blijven. Dat kon thuis zijn, verscholen in een verborgen ruimte, of elders, bij andere mensen, in een omgeving waar zij zich konden verbergen wanneer gevaar dreigde. Want ze waren vanaf de eerste dag vogelvrij. Ze hadden niet de gebruikelijke documenten waarmee ze zich konden legitimeren. Ze hadden geen inkomen. Voor hun levensonderhoud waren ze afhankelijk van de mensen bij wie ze –illegaal – verbleven. Of die hen daarbij hielpen. Met gevaar voor eigen leven....

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren er in Bergeijk en omgeving nog meer personen en organisaties die zich tegen het Duitse gezag verzetten. Dit verzet, ook wel ‘de ondergrondse’ genoemd, probeerde het beleid van de bezetter zo veel mogelijk te saboteren. Ook probeerde het Joden, dwangarbeiders en politieke tegenstanders te helpen onderduiken en gestrande geallieerde piloten op te vangen, te verbergen en, met gevaar voor eigen leven, in veiligheid te brengen.

De ondergrondse werkers van Bergeijk en omgeving organiseerden zich na de bevrijding in de ‘Gemeenschap Oud Illegale Werkers’, afgekort G.I.O.W. Ook werd het Landelijk Herstel (L.H.) opgericht. Deze laatste organisatie probeerde zo veel mogelijk ex-onderduikers te helpen, nu zij zich eindelijk weer gewoon op straat konden vertonen.

Een ex-onderduiker moest daarvoor een aanvraag indienen voorzien van naam, geboortedatum en adres. Ook moest het ‘duikadres (of de duikadressen) worden vermeld. En er moest een referentie worden opgeven die de aanvraag ondersteunde. Verder moesten nog bijzonderheden die van belang konden zijn worden gemeld.

De aanvragen stroomden binnen. Die van Bergeijk en omstreken bij het Landelijk Herstel Oost-Brabant, duikdistrict NBO IV 3. Al snel telde de lijst bijna tachtig personen. Niet alleen uit Bergeijk (het overgrote deel), maar ook uit Riethoven, Luyksgestel, Valkenswaard, en zelfs uit Nijmegen, Wassenaar en Amsterdam. Zij allen waren in Bergeijk ondergedoken. Het aantal was opmerkelijk groot. Bergeijk was immers een kleine gemeenschap waarin de mensen elkaar kende, al was het maar van gezicht. De aanwezigheid van vreemdelingen liep doorgaans gauw in de gaten. De jongeren onder ons zullen zich nauwelijks kunnen voorstellen hoe dun Bergeijk, vooral het buitengebied, bevolkt was. Pakweg twee- of driehonderd meter buiten het centrum waande men zich al in het buitengebied.

Ter illustratie:

In juni 1950 stelde de gemeente Bergeijk een lijst op van de straatnamen en huisnummers. Die begon met Achterste Aa en eindigde met Woeste Polder. Welgeteld 52 straatnamen.

De Molenakkers bijvoorbeeld telde toen nog maar met 24 huisnummers. De na de oorlog verrezen Prinses Marijkestraat telde 28 genummerde huizen links en 45 rechts.

Nu, anno 2019 telt Bergeijk (volgens de Postcode-site) 202 straatnamen, variërend van Aan 't Laar tot de Zonnebloemstraat.

Met ruim 7550 huishoudens, te verdelen over 16 buurten en 5 wijken.

Voorbeelden

Hieronder volgen voorbeelden van Bergeijkse onderduikers en hun duikadressen.

Landelijk Herstel Oost-Brabant H12A^v

1. Naam en voornaam	Wit. de. Antonius 14/2 '11
2. Duikdistrict en rayon	N.B.O. IV 3.
3. Duikadres	C. Gijssens, Bucht Bergeijk. A. de Wit, Veldhoven.
4. Reden van duiken (categorie)	Militair.
5. Datum van duiken	6 Juni 1943.
6. Eigen adres	
7. Beroep	op Hof A. 291 Bergeijk kapper.
8. Godsdienst	R.K.
9. Gehuwd	Ja.
10. Aantal kinderen	3 drie.
11. Kostwinner	Ja.
12. Totaal gezinsink. voor duiken	ƒ 10,- per maand.
13. Uitbetaald steunbedrag	ƒ 10,- per maand.

- Antonius de Wit (14 febr. 1911) dook 6 juni 1943 onder. Hij woonde op 't Hof (A 291), verdiende tot dan de kost als kapper, was getrouwd en had drie kinderen. Als reden van onderduiken gaf hij op 'militair'. Als duikadressen had hij: C. Gijssens, Bucht Bergeijk, en A. de Wit Veldhoven.

- Godefridus C. Verhagen (20-jun-1924) en Petrus G. Verhagen (9 feb 1923), gebroeders, woonden bij hun ouders Hoek 47 (A 400) toen ze in mei 1943 onderdoken omdat ze een oproep voor Arbeitseinsatz naast zich

neer hadden gelegd. Godefridus (hij bespeelde het kerkorgel) hield zich thuis schuil; zijn broer Piet (kleermaker) verschuilde zich bij J. Franken op 't Hof (A 205).

Landelijk Herstel Oost-Brabant 4A7A

1. Naam en voornaam	Verhagen, Godefridus, 2. 20/6 '44
2. Duikdistrict en rayon	A.B.O. IV 3
3. Duikadres	Hoek A 400, Bergwijk
4. Reden van duiken (categorie)	Orbisatienet
5. Datum van duiken	Mei 1943.
6. Eigen adres	Hoek A 400, Bergwijk
7. Beroep	Organist
8. Godsdienst	R.K.
9. Gehuwd	neem
10. Aantal kinderen	—
11. Kostwinner	—
12. Totaal gezinsink. voor duiken	—
13. Uitbetaald steunbedrag	—

- Het klooster van de paters assumptionisten op 't Hof (waar de vader van Johan Biemans tuinman was) was vanaf mei 1942 het duikadres van Petrus Nijssen (21-6-1916) uit Nijmegen. Hij was van beroep verwarmingsmonteur.

- Corn. Antonius (23-9-1918), wonende op 't Loo (B 27) was een van de sigarenmakers die op de vlucht sloeg nadat hij in Duitsland aan het werk was gezet. Op 16 maart 1944 dook hij onder op het adres 't Loo (B28), bij C. de Voogd, zijn buurman.

- Op de Boevenheuvel 2 (A 150), bij Jan Boerman, vonden zeker drie onderduikers een onderkomen.
Franc. H.J. van de Ende (4 juni 1918), wonende op 't Loo B 23, was kleermaker en vanaf 25 juni 1944 verborgen op de Boevenheuvel.
Petrus J.C. Das (30-7-1923) wonende Eerselsedijk 13 (A 145), was sigarenmaker en kwam in mei 1943 op de Boevenheuvel terecht.
Zijn broer Johannes A. Das (23 maart 1925), ook een sigarenmaker, zat vanaf 15 jan 1944 ondergedoken bij Van de Heijden, Schoolstraat 326 (nu Burgemeester Magneestraat 17)
Jan. J. Dijkers (13 febr 1922) kwam van Wassenaar en was carrosseriebouwer. Hij ontvluchtte de Arbeitseinsatz en verstopte zich op 24 nov 1943 bij Jan Boerboom.

- Twee zonen van de sigarenfabrikant Willem Gijsbers doken onder toen ze de oproep kregen zich te melden voor de Arbeitseinsatz. Dat was Joh. P.C. Gijsbers (27 april 1924) en Corn. J.H.W. Gijsbers (25 febr 1923), allebei sigarenmakers, wonende aan de Molenstraat (A 306). Ze verscholen zich op het adres van A. van Leeuwen, Hoekerdijk (A 407). Jan gaf als datum op juni 1943 en Kees 14 juli 1943.

- Twee andere broers, Henricus Daris (21-1-1921) en Wilhelmus Daris (28 okt 1924), ook sigarenmakers die weigerden in Duitsland te gaan werken, doken onder (4 juli 1943 resp. mei 1943) Zij woonden thuis, in de Kleine Broekstraat (A 358) en bleven zich daar tot aan de bevrijding verstoppen.

- Leo L. Chr. Martens (10 febr 1924) , Belg van geboorte, een landbouwer die ook moest komen opdraven voor de Arbeitseinsatz, hield zich vanaf juni 1943 schuil op zijn woonadres Woeste Polder 7 (B 84).
- Ook Hendrik Noordzij (26-10-1913), een beroepsmilitair (commies) wonende Broekstraat 6 (A 434), deserteerde 7 mei 1943 en vond een nieuw – geheim – onderkomen op het adres Woeste Polder 7.

- Mart. C. van Woerkum (24-3-1921), manufacturier, woonde aan de Meester Pankenstraat 8 (A 111) toen hij naar Duitsland moest. Ook zijn

broer Jos. C.M. van Woerkum (mei 1942), eveneens manufacturer, kreeg die oproep. Beiden bleven in het geheim gewoon thuis. Martinus vanaf april 1942 en Sjef vanaf mei 1942.

- Leon. C. Wouters (21-11-1923) wonende Broekstraat 61 (A 475) was een zuivelbereider en woonde op Broekstraat 61 (A 475). Op 8 april 1942 dook hij onder. Hij gaf bij de bevrijding twee duikadressen op: J. van de Putte , Broekstraat 56 (A 474) en P. Bertens, Nieuwstraat 46 (A 183).

- K. Vullings, Bredasedijk 47 (B 78) zorgde vanaf 16 maart 1944 voor een schuilplaats voor Elias C. van de Steen (21-3-1922), afkomstig van Pernis (R'dam). Hij was een huisschilder.

- Jan Helselmans, Schoolstraat, nu Burgemeester Magneestraat, had vanaf 2 febr. 1943 als onderduiker in huis Ant. F. Ch. van Otten (23 juni 1922), een landbouwer, wonende in de Kleine Broekstraat (A 350). Hij weigerde voor de Duitsers te gaan werken

- Jan Theuws, Rund (B 133), nam vanaf 24 jan 1913 Theo A. Schrijvens (16-4-1913) in huis, een sigarenmaker wonende Hoek (A 395). Hij was gevlucht uit Duitsland.

- Franciscus G. Burgers (10 maart 1912), gemeenteambtenaar, was afkomstig uit Wamel in Gelderland en werd gezocht door de SD (Sicherheidsdienst). Op 6 juni 1944 dook hij onder, eerst in Den Bosch, later bij F. Hoeks, Eindstraat te Bergeijk. Na de bevrijding was hij als gemeenteambtenaar werkzaam op de secretarie van Bergeijk.

- De timmerman Theodorus C. Smets (11-jan-1921), wonende Eindstraat (A 108) geniet de weinig benijdenswaardige eer de langst ondergedoken Bergeijkenaar te zijn. Vanaf 26 maart 1941 verschool hij zich in en bij zijn eigen woning. De reden? Gevlucht uit Rosenberg. Rosenberg was een psychiatrische instelling in Den Haag. Zij bood onderdak, onder andere aan een groep Joden die hier veilig hoopten te schuilen voor de Duitsers.

Ze deden zich voor als patiënt. Men dacht dat de Duitsers dergelijke instellingen en verpleeghuizen ongemoeid zouden laten. Maar dat was een pijnlijke vergissing. Eind 1942 vielen de Duitsers kliniek binnen. Ze pakten 251 Joodse onderduikers op. Die werden met vrachtwagens afgevoerd en naar vernietigingskampen in Polen gedeporteerd.

Op gewijde grond

Een bijzonder duikadres was Hof 12 (A 289), de eeuwenoude kerk midden in het dorp. Dit adres ontbreekt in de lijst van onderduikers die zich – met vermelding van hun duikadres – bij het Landelijk Herstel hebben gemeld. Als duikadres kwam de Hofkerk pas in beeld toen Johan Biemans – destijds tien jaar oud – zijn herinneringen aan de bezetting ophaalde. Dat deed hij in 2016, het jaar waarin hij de in dialectkringen prestigieuze Willem Ivenprijs won: de prijs voor het Beste Brabantse Verhaal. Die prijs werd hem toegekend voor het autobiografische verhaal over zijn vader –

Jan Biemans (1906-2004) – die in de oorlog onderduikers hielp. De titel van zijn verhaal luidde *Drollen in de kerrek*. In het juryrapport werd het geprezen als ‘typisch Brabantse humor met een serieuze ondertoon’. In dat verhaal beschrijft Johan de rol die zijn vader en moeder in het verzet speelden. Kern daarvan was dat zijn vader twintig jongemannen aan een schuilplaats in de kerk had geholpen. Na de oorlog was er maar één bij hem aangekomen om dank je wel zeggen “Daar heb je dan je leven en je huishouden en alles voor geriskeerd”, zo citeerde Johan zijn vader. “Ze zeggen wel eens stront voor dank”.

Johan vertelt dat hij pas achteraf had begrepen dat zijn vader ’s avonds onderduikers de kerk binnen liet, om precies te zijn in de ruimte waar de verwarmingsketel stond, en hen ’s morgens ook weer uit liet, tenminste als het veilig was. Een keer hadden ze hem ’s morgens al heel vroeg aangehouden, aldus Johan. Er was een razzia aan de gang. Zo’n mof drukte hem een revolver op zijn vestje en vroeg *wo gehst du hin?* En zijn vader reageerde ad rem met *komme sie mit want ik ga stoken voor jullie kameraden*; de sleutel van de kerk paste ook op de verwarming van het patersklooster waar hij tuinman was. En de verwarming van het patersklooster was ook aangesloten op de (aanpalende) meisjesschool, waar Duitsers waren ingekwartierd.

Overdag moest de onderduiker op zijn duikadres uit het zicht van de bezetter blijven. En wanneer hij in de tuin of op het land meewerkte, gedurig op zijn hoede zijn. Als we het verhaal van Johan Biemans juist interpreteren, waren er nogal wat onderduikers die niet op hun duikadres de nacht doorbrachten maar zich in de avonduren omzichtig naar het centrum van het dorp begaven om daar, in de Hofkerk een slaapplek te zoeken. En dan ’s morgens in alle vroegte weer op pad om via slinkse wegen op ‘huis’ aan te gaan. Die tochtjes waren niet zonder risico’s, maar die nam men kennelijk voor lief.

Het gebeuren in en om de Hofkerk speelde in september jl. een hoofdrol in de herdenking van de bevrijding, 75 jaar geleden. Kinderen kregen de

gelegenheid zich in de benauwende situatie van onderduikers te verplaatsen door hun weg te zoeken in een uit voormalige glijbanen opgetrokken buizenstelsel. Of ze dat inderdaad zo hebben ervaren, is niet helemaal duidelijk. Ze maakten er af en toe wel een jolige boel van.

Johan Biemans leven veranderde hier, volgens het spandoek.

Zwijgen was goud

Vast staat wel dat veel Bergeijkenaren er tijdens de oorlog belangeloos en niet van risico ontbloot voor hebben gezorgd dat mensen die door de bezetter werden gezocht een veilig onderkomen vonden. Zwijgen was écht goud in die tijd, want Bergeijk kende ook inwoners die heulden met de bezetter en die zodanig sympathiseerden met de Duitsers dat ze voor ‘de goede zaak’ zelfs duikadressen zouden hebben verraden. Die ‘foute’ mensen kwamen gedurende de bezetting van lieverlee in beeld. Direct na de bevrijding werden ze opgebracht en zonder enige vorm van proces gevangen gezet. Achteraf gezien zijn hierbij fouten gemaakt. Direct na de

bevrijding was de *Partizanen Actie Nederland (PAN)* hierbij leidend. Deze groepering werd ook als de Blauwe Jagers aangeduid. Zij maakten jacht op ‘foute’ Nederlanders. Het is opmerkelijk dat veel van de geregistreerde onderduikers zich direct na de bevrijding – zoals ze dat zelf aangaven - aansloten bij de Blauwe Jagers. Dat waren Wilhelmus Daris (28-10-1924), Adr. P. van de Heijden (26 jan 1921), Hendrikus Kuijpers (31-8-1922), Christ M.A. Koevoets (22-5-1923), Johannes C. Loos (1 mei 1924), Francis. A. Schippers (30-6-1924), Leon. C. Wouters (21-11-1923), Walterus Willems (5-8-1921).

Ad Tilborghs

De twee verhalen van Johan Biemans zijn te beluisteren op

<https://www.nlutskebrabants.nl/index.php/438-johan-biemans-wint-de-willem-ivenprijs-2016> en

https://www.bergeijk.nl/home/brabant-remembers-bergeijk-remembers_48704/

Maandag 16 september 2019: Bergeijk viert Brabant Remembers

(Foto Martien Veekens)

EEN WAARNEMEND BURGEMEESTER

DIE IN BERGEIJK E.O. NIET WELKOM WAS

Hopend en wachtend op de behouden terugkeer van Marcel Magnée – pas na maanden zou het bericht binnenkomen dat hij op 3 november 1944 in een concentratiekamp gestorven was – ontving Bergeijk een waarnemend burgemeester in de persoon van drs. Franciscus Bernardus A.M. (Frans) Verhagen. Een ambtenaar die de hele oorlog lang op de secretarie van Geldrop had gewerkt. Geboren in Eindhoven (op 21 juli 1911, en ongehuwd. Niet alleen Bergeijk maar ook Westerhoven, Riethoven en Luyksgestel vielen onder zijn gezag. In Bergeijk en Luyksgestel was hij geen blijvertje. Vier gemeenten bleken wat veel voor één persoon. Al gauw werd Verhagen met betrekking tot Bergeijk en Luyksgestel eervol ontslagen.

In kringen van voormalige verzetslieden brak onmiddellijk na zijn komst de pleuris uit. Daar meende men te weten dat Verhagen in Geldrop een schandelijke rol als collaborateur had gespeeld. De oud-verzetslieden hadden zich in Zuidoost-Brabant verenigd in de Gemeenschap Oude Illegale Werkers Nederland, de G.O.I.W.N.. De leden uit Bergeijk, Westerhoven, Riethoven en Luyksgestel vormden daarin een aparte kring. Die was opgericht op 18 januari 1945 en viel onder de afdeling Veldhoven, district de Kempen. Op 2 mei 1945 was de kring Bergeijk e.o. in vergadering bijeen en brandde een felle discussie los. Het lid Mesman wierp de vraag op: *Hoe komt het, dat burgemeester Verhagen alleen ontslagen is als burgemeester van Bergeijk en Luyksgestel en niet als burgemeester van Westerhoven en Riethoven? Het lid Heethuis antwoordde daarop dat het ontslag zou zijn ingegeven omdat Verhagen onmogelijk de belangen van vier gemeenten kon behartigen. Vandaar dat hij was teruggeplaatst naar twee gemeenten. Dr. Spoorenberg meende dat een onderzoek had uitgewezen dat Verhagen absoluut ongeschikt was voor zijn ambt en dat het ook in de bedoeling lag hem te ontslaan als burgemeester van Westerhoven en Riethoven. Het lid Heethuis wilde de zaak te berde brengen in de Districtsraad, maar het lid Mesman wilde*

*onmiddellijke stappen ondernemen, zoals waarschijnlijk in Bergeyk was geschied. Dr. Spoorenberg raadde aan zich te wenden tot de G.O.I.W. te Geldrop, waar men allicht iets meer wist van burgemeester Verhagen. De secretaris zou proberen het dossier van burgemeester Verhagen te pakken te krijgen. Verscheidene leden bleken van mening, dat een en ander moest worden ondernomen in de gemeente Westerhoven zelf. Waarop het lid Mesman zich bereid verklaarde met enige ingezetenen van Westerhoven een commissie te vormen die een dergelijke actie in samenwerking met de O.I.W. te Bergeyk zou bevorderen. Het lid Heethuis meende dat het zeer belangrijk zou zijn als men er achter kon komen, waarvoor Verhagen was ontslagen en hoe het mogelijk was dat hij **eervol** ontslag had gekregen*

De discussie was de ouverture tot een stevige actie. De G.O.I.W afdeling Veldhoven ontving van de kring Bergeijk een brief gedateerd 19 september 1945, met de volgende alinea: *'t Is nog steeds een doorn in ons oog dat de waarnemend burgemeester van Westerhoven, drs. Verhagen, daar nog steeds de scepter zwaait. Mogen wij misschien van het resultaat van het onderzoek, dat u zou instellen naar deze zaak, vernemen?. Wij zijn er ten zeerste in geïnteresseerd en zullen niet rusten voordat deze zaak is opgelost. Gaarne ontvangen wij bericht hiervan.'*

Ingekankerde haat

Per brief, eveneens gedateerd op 19 september 1945, wendde J. Mesman, wethouder van de gemeente Westerhoven, zich rechtstreeks tot de Commissaris van de Provincie Noord-Brabant met het verzoek hem audiëntie te willen verlenen om *'u persoonlijk op de hoogte te stellen van de zeer ongewenste interne verhoudingen, die in de gemeente Westerhoven bestaan tussen den Edelachtbare Heer Drs. Verhagen, burgemeester over deze gemeente en een kleine groep inwoners enerzijds en de rest van de inwoners van Westerhoven anderzijds. Deze aangelegenheid schept in Westerhoven een zeer fanatieke tweedracht waardoor het algemene belang ten zeerste benadeeld wordt. Zeer dikwijls volgt op 't platteland een zo diep ingekankerde haat tussen de partijen, dat zelfs moord of doodslag*

hiervan het gevolg kunnen zijn. Daar de toestand zeer hoog gespannen is, kan ik ook niet langer uitstellen dit eerbiedig verzoek tot U te richten.'

Ook in Geldrop had het ongenoegen toegeslagen. De commissie van vooronderzoek der Nederlandse/Binnenlandse Strijdkrachten, Afd. Geldrop liet een proces-verbaal opmaken over Frans Verhagen. Zijn *personalia* meldden achter 'beroep': thans waarnemend burgemeester van Bergeijk; tot september 1944 agent distributiekantoor Geldrop. Het rapport bevatte niet minder dan negen beschuldigingen:

- 1. Dreiging met Grüne Polizei tegen ondergronds werker.*
 - 2. Het willen ophangen van NSB-affiches op distributiekantoor Geldrop in verband met NSB-bezoek.*
 - 3. Weigering medewerking bij uitreiking nieuwe T.D. (Tweede Distributiestamkaart), slechts onder dreiging gezwicht.*
 - 4. Anti-vaderlandslievende houding door achterhouding van bonnen en voorkeurspolitiek.*
 - 5. Pressie uitoefenen op ambtenaren tot het deelnemen aan een eenpansmaaltijd bij gelegenheid heropening distributiekantoor te Eindhoven.*
 - 6. Het verbieden om distributiebonnen uit reiken aan houders van stamkaarten zonder stempel van het arbeidsbureau te Eindhoven.*
 - 7. 'Onbeschoft' optreden tegen het gewone publiek.*
 - 8. Ongeschiktheid als agent van het Distributiekantoor te Geldrop.*
 - 9. Zeer waarschijnlijk heeft beklagde bij zijn verhoor bezwarende verklaringen afgelegd aan de S.D. man Klingbeil tegen Jan Heurkens.*
- Een 'requisitoir' dat wel paste in de tijd waarin niets was wat het leek of geleken had. Voor Verhagen was het nu wel duidelijk dat hij op de burgemeestersstoel niet op zijn plaats was. Hij nam ontslag.

De andere kant van het verhaal

De medaille had ook een keerzijde. Daarover lezen we in het boek 'Geschiedenis van Geldrop en Zesgehuchten' van Jean Coenen, dat

verscheen in 1987. Een boek waarin ex-burgemeester Frans Verhagen opening van zaken gaf over zijn kant van het verhaal. .

Hij was, toen Nederland nog niet bezet was door de Duitsers, al hoofd van het distributiekantoor in Geldrop. Het was de plaatselijke vestiging van de autoriteit die door middel van een bonnensysteem de rantsoenering van levensmiddelen en andere schaarse goederen organiseerde. In het distributiekantoor werden aan de inwoners van de gemeente bonnen uitgereikt. Die konden daarmee én met geld producten kopen.

In Geldrop was tijdens de bezetting ook een ‘ondergrondse’ actief, verzetsmensen die probeerden op allerlei manieren in bezit te komen van personeelsbewijzen, distributiestamkaarten, inlegvellen en rantsoenbonnen. Nog belangrijker waren de zogenaamde TD-kaarten (Tweede Distributiestamkaarten) waarop personen stonden geregistreerd. In Geldrop werden deze bewaard in de distributiekantoor waarover Frans Verhagen de scepter zwaaide. Hij was ervan overtuigd dat deze kaarten misbruikt zouden worden voor de Arbeitseinsatz en nam contact op met het verzet om daar op te wijzen. De bonnen en TD-kaarten werden bewaard in een oude brandkast in het distributiekantoor. Met het grootste gemak was die kast te openen. Verhagen had dit al in Eindhoven gemeld en vernam daar dat het lang kon duren voor hij een nieuw brandkast zou krijgen.

Tegenover het hoofd van het distributiekantoor in Eindhoven verklaarde hij geen verantwoordelijkheid te nemen over de inhoud van de brandkast. Bij een eventuele overval kon hij zich beroepen op dit onderhoud, dat hij ook schriftelijk liet vastleggen.

Maanden gingen voorbij voor er iets gebeurde. Dat er een overval zou komen was Verhagen duidelijk. Wie hem zou plegen, wist hij niet en wilde hij ook niet weten. In die jaren was het verstandig zo weinig mogelijk te weten. Ook bij het verstrekken van distributiebonnen aan onderduikers werd er intussen alles aan gedaan om te voorkomen dat namen zouden uitlekken of verraden zouden worden. De Geldropse burgemeester Van der Putt had daar een systeem voor ontworpen. Via het personeel van het kantoor kwamen de bonnen in handen van een contactpersoon, die ze doorgaf aan andere verzetsmensen. Zo kon het gebeuren dat een kapelaan, die normaal de bonnen via de contactpersoon kreeg, klaagde dat Verhagen

weigerde hem bonnen voor onderduikers te geven. Verhagen kon hem natuurlijk niet vertellen op welke manier – via zijn personeel en de contactman – hij die bonnen wel degelijk had gekregen.

Vóór de overval had hij alleen contact opgenomen met het verzet om de TD-kaarten te laten ontvreemden. Een speciale knokploeg werd ingezet om in de nacht van zondag 16 op maandag 17 april 1944 een overval op het distributiekantoor in Geldrop te plegen. Niet bekend was dat een lid van der Nederlandse S.S. , die ondergedoken zat in St. Oedenrode, met als doel illegale organisaties te achterhalen in de groep terecht was gekomen. De knokploeg stond onder leiding van de 26 jaar oude Geldroppenaar Harrie van Gestel, bijgenaamd “de leren jas”. Een groot aantal bonnen en TD-kaarten konden worden buitgemaakt. Er hoefde alleen het onderste gedeelte van de brandkast geforceerd te worden. Verhagen werd op 17 april door de S.D. gearresteerd en afgevoerd naar de gevangenis in Den Bosch. Na enige dagen weken kwam hij vrij en dook hij onder in Limburg. Harrie van Gestel en enkele andere medeplichtigen uit St. Oedenrode werden op 14 mei 1944 opgepakt, nadat de S.S.-er hun namen had verraden aan het hoofd van de S.D. te Eindhoven.

Van Gestel werd op 10 augustus 1944 in het concentratiekamp te Vught ter dood gebracht. Een andere belangrijke verzetsman in Geldrop, J. Heurkens, ambtenaar ter secretarie in Geldrop, werd acht dagen na Van Gestel gearresteerd. Hij werd op 9 augustus 1944 in Vught gefusilleerd

Op 2 april 1945 werd Frans Verhagen als waarnemend burgemeester van Luyksgestel en Bergeijk opgevolgd door de heer J.M.D. Poirrié (Den Bosch 1905). De nieuwe waarnemer was tijdens de mobilisatie reserveofficier en dook onder toen de bezetter ook de reserveofficieren in krijgsgevangenschap wilde voeren. Direct na de bevrijding was hij actief bij de Binnenlandse Strijdkrachten en nam hij gedurende enkele maanden het burgemeesterschap van Gemert waar.

Bij zijn aanstelling was men in Bergeijk nog steeds in het ongewisse over het welzijn van burgemeester Magnée. Er gingen wel hoopvolle geruchten maar ondanks alle naspeuringen bleef het verlossende bericht uit. De hoop op zijn terugkeer was zo levendig dat Poirrié in mei 1945 een gewichtig

vrouwenkliniek „Frankenslag“
L. v. N.O. Indië 14. Den Haag

26 Wil degene, die tezamen met
den Burgemeester v. Bergeijk.
y- **Marcel Magnée de Horn**, ge-
— vlucht is uit het concentratie-
en kamp Oraniëburg, en dit ver-
haal in Nederland in een ga-
15- rage heeft verteld, verdere in-
e- lichteningen verstrekken betref-
te fende verblijfplaats etc. van
den Burgemeester, aan Mevr.
45 **MAGNÉE DE HORN-Burg-**
el. **gravin van Afferden, Kasteel**
— **Horn, te Horn.**

Kamp Neuengamme. **Tonny**
e- **Pas, Dolf Janssen, Gerrit Huls-**
sei **hof, Gerrit Milius en Bernard**
Zij **Buil** werden op 8 Sept. 1944
en van Doetinchem via Amers-
foort naar Duitschland gesleept
in ieder die iets, hoe gering ook,
doch zeker weet van deze per-
sonen in leven of reeds over-
leden wordt dringend verzocht
bericht te zenden aan **J. G.**
PAS, Huis „Bergia“ te Zed-
dam. Helpt ons! Dank U!

WIE HELPT door Duitschers

comité instelde dat een grootse
ontvangst van Magneé moest
voorbereiden De waarnemend
burgemeester deed zelf een duit in
het zakje met het maken van een
welkomstlied van drie coupletten.
In september 1945 kwam echter
het bericht dat de burgervader al
op 8 december 1944 de dood had
gevonden.

Poierrié bleef waarnemend tot 13
april 1946, de dag dat J.A. Linders
als nieuwe burgemeester werd
geïnstalleerd.

Frans Verhagen (1911-1993) nam
aan de Katholieke Hogeschool
Tilburg de draad van zijn studie
weer op en promoveerde in 1946
op een dissertatie over een

economisch-statistische beschrijving van een industriële plattelandsgemeente. Dat was dus Geldrop. Frans was lid van de Heemkundige Studiekring Kempenland en zelfs van 1954 tot 1957 bestuurslid. Hij had talrijke publicaties op zijn naam staan, zoals een artikel over de Eindhovense linnenindustrie. Dr. F. Verhagen woonde in Eindhoven aan de Aalsterweg in villa “de Zelfkant”, waar hij zich in zijn vrije tijd bezig hield met het fokken van sierkippen o.a. de witte Eikenburger Kriel, die in 1977 als ras erkend werd.

Ad Tilborghs

Bronnen
Geschiedenis van Geldrop en Zesgehuchten, Jean Coenen, 1987
Map met documenten G.I.O.W. kring Bergeijk
Delpher (afbeelding: De Maasbode, 13-09-1945)
Wikipedia

EEN BRANDBRIEF UIT 1930

In 1928 was het in Bergeijk buitengewoon treurig gesteld met de brandveiligheid. Hoe treurig? Dat wordt duidelijk uit het feit dat de gemeente in dat jaar zegge en schrijven acht gulden aan brandbeveiliging had besteed. Acht hele guldens. Zo stond het in de begroting over het boekjaar 1928 die Bergeijk aan het bestuur van de provincie Noord-Brabant had gestuurd. In Den Bosch riep dat de nodige vragen op. Hoe kon dat gebeuren?

Dat bracht de pas benoemde burgemeester Klardie ertoe de pen ter hand te nemen en op 27 november 1930 het volgende antwoord te formuleren.

Lees en huiver.

- Voor brandbestrijding werd gebruik gemaakt van een in 1902 aangekochte tweedehands brandspuit uit Leeuwarden. Dit apparaat was de opvolger van de in 1860 gebouwde spuit van de paters uit Achel.
- In het dorp was nog geen waterleiding aangelegd. Water moest gehaald worden uit de in het centrum aanwezige put. Deze was gelegen op de plek waar nu de weg afbuigt van de Eerselsedijk naar de Pankenstraat.
- Brandalarm werd aangekondigd met het luiden van de klok in het Luihuis. De eerste persoon die dat deed, ontving daarvoor een beloning.
- Bij de bestrijding van brand had niemand het bevel. Elke vorm van organisatie ontbrak. Een opperbrandmeester en brandweerlieden waren er niet.
- Er werd er ook, in geval van nood, geen waarschuwingssignaal afgegeven.
- De brandspuit werd door koperslager/zinkbewerker J. Roijers onderhouden. Een voorschrift over de te verrichten handelingen bestond niet.
- De spuit werd aan de achterkant van het raadhuis in een aanbouw ondergebracht. Dit gebouwtje diende tevens als dorpsgevangenis.
- Bij een grote brand moest voor ondersteuning contact opgenomen worden met de brandweer in Valkenswaard. Een echte regeling met Valkenswaard was er niet. Dus was het maar de vraag of beide systemen op elkaar aangesloten konden worden.

- Aan de bestrijding van bos- en heidebranden werd niets gedaan.
- Toezicht op brandvoorschriften, voor zover aanwezig, was een taak van de veldwachter. De nieuwe burgervader beloofde op dit punt verbeteringen te zullen bewerken. Zo kreeg de veldwachter de volgende opdrachten:
 - Brandbepalingen voor bouw- en gemeentelijke zaken controleren.
 - Controle uit te voeren op de te gebruiken bouwmaterialen als stro en riet bij nieuwbouw en verbouwing.
 - Ook moest hij in de toekomst toezicht gaan houden op de elektriciteitsverordeningen.

Slecht betaald

Mooie woorden van de burgemeester, maar er kwam in de praktijk weinig van terecht. Dat had alles te maken met de slechte salariering van de veldwachter.

Hij werd zo slecht betaald, dat hij er een baantje bij moest nemen om rond te komen. Om bij te verdienen ging hij meestal bij een boer werken. De handhaving van de orde werd hierdoor geschaad. Voor stropers kwam dit echter bijzonder goed uit. Het slechte handhaven werkte burgerlijke ongehoorzaamheid in de hand. Daar waren Brabanders heel goed in.

P.S.: Het slechte beleid kan burgemeester J.H.M. Klardie niet aangerekend worden, daar hij pas in 1930 burgervader (1930-1941) in het dorp werd. Hij was de opvolger van P.J.G. Aarts (1894-1930), die altijd heel druk was geweest met de behartiging van de boerenbelangen.

Bergeijkse brandspuit uit 1860 (door paters in Achel). In gebruik tot 1902.

Jaap Bussing

IN DIT NUMMER

<i>Cas van Houtert</i> ‘Losse eindjes’	pag. 1
<i>Cas van Houtert</i> Het feest was mooi; De vragen bleven	pag. 3
<i>Ad Tilborghs</i> Bergeijk telde verbazend veel onderduikers	pag. 10
<i>Ad Tilborghs</i> Een waarnemend burgemeester die in Bergeijk e.o. niet welkom was	pag. 20
<i>Jaap Bussing</i> Een brandbrief uit 1930	pag. 26

Ontbrekende onderschriften bij illustraties

- *Musical ‘De Stad’ en Patakon (afbeelding via Facebook)* pag. 1
- *Promotie ‘BERgeijk550jaarSTAD’ (foto Martien Veekens)* pag. 3
- *Luik in 1468 (Joseph Dreppe, Musée des Beaux Arts Liège)* pag. 5
- *Zegel Schepenbank Bergeijk (Glasnegatieven-
collectie BHIC toegangsnr. 534, inv.nr. 335)* pag. 6
- *Oer-parochie door Martien van Asseldonk (20 mei 2018)* pag. 7
- *Uit: Rekeningen Meester Jans Brugman (A.R.A. Brussel,
Fiches BHIC, Rekeningen der Audienciers 1468/’69 nr.7576)* pag. 8
- *Wapen Bergeijk door heraldisch tekenaar William Coolen
(t.b.v. NBCWV en Heraldisch Tijdschrift, juni 2012)* pag. 9

Redactie: info@heemkundekringbergeijk.nl
*Cas van Houtert, Jaap Bussing, Ad Tilborghs en
Martien Veekens (tevens vormgeving en productie
in samenwerking met Cees van Thoor)*

Gratis voor leden van de Heemkundekring Bergeijk
Losse nummers: € 4,00 per stuk

ISSN: 2213-820X